

О. Ю. НЕТРЕБІНА (аспірант)

Євпаторійський інститут соціальних наук Республіканського вищого навчального закладу
«Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)

ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ СПЕЦКУРСУ «ПРОФЕСІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МЕНЕДЖЕРА З ТУРИЗМУ»

Статтю присвячено впровадженню викладання спецкурсу «Професійно-інформаційна культура менеджера з туризму» студентам Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта); викладено об'єкт, предмет, мету, зміст і структуру варіативної дисципліни, сучасні уявлення про професійно-інформаційну культуру особистості менеджера з туризму, культурологічні аспекти інформатизації. У статті викладено об'єкт, предмет, мету, зміст і структуру дисципліни, сучасні уявлення про професійно-інформаційну культуру особистості менеджера з туризму, культурологічні аспекти інформатизації.

Ключові слова: професійно-інформаційна культура, професійно-культурні компетенції, мультимедійні технології.

Постанова проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасне суспільство характеризується зверненням до культурних витоків, активним процесом самопізнання культури, розумінням сенсу й першооснов буття. Соціум намагається опанувати та навчитись застосовувати у повсякденному житті закони, що визначають динаміку культури. Культура, в свою чергу, спроможна модернізувати старі та породжувати нові форми. Яскравим прикладом нової сучасної культурної форми став туризм: спосіб життя, масовий вид подорожей, галузь економіки, що динамічно розвивається. Активний розвиток туризму свідчить про те, що поряд з економічною природою все більше виявляє себе його соціокультурна сутність: туризм усвідомлюється як одна з функціональних сфер культури, елемент і засіб культури, чинник впливу на неї. Туристична діяльність може бути розглянута як культурологічна за своєю суттю.

Управління туристичною сферою потребує як знань певних економічних законів, так і підвищення професійної культури менеджерів з туризму, їхнього освітнього й загальнокультурного рівнів. Ефективне виконання своїх професійних функцій фахівцем з туризму неможливе без конкретних і прагматичних знань про культурні підстави і культурний контекст своєї діяльності. Саме вирішенню цього завдання сприяє введення в навчальний план підготовки майбутніх менеджерів варіативного спецкурсу „Професійно-інформаційна культура менеджера з туризму”.

Ураховуючи вищенаведене, важливою умовою формування професійної культури в майбутніх менеджерів туризму є використання мультимедійних технологій як інваріантної складової професійної культури менеджера з туризму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом актуальності набуває проблема створення та ефективного використання освітніх інформаційних ресурсів, що представлені сукупністю навчальних матеріалів і засобів доступу до них, забезпечення методикою їхнього використання в процесі навчання. Вирішення цієї проблеми знайшло свій відбиток в роботах А. Андреева, Г. Беляєва, В. Бикова, С. Деряби, Ж. Зайцева, О. Ільченко, М. Жалдака, С. Марченко, Н. Морзе, Є. Ракітіної, О. Соколова та ін. В. Беспалько, М. Булгаков, Т. Воронова, А. Іванніков, В. Солдаткін, О. Тихонов у присвятили свої публікації науково-методичним основам проектування освітніх ресурсів. У дисертаційних дослідженнях Н. Волкової, В. Заболотного, О. Іваницького, Є. Комаревцева, А. Недобій, Н. Сосницької, Н. Стучинської та ін. розглянуто окремі аспекти даної проблеми.

Окремі аспекти підготовки майбутніх менеджерів представлено в роботах Зінчук Н. А. (аналітична компетентність майбутніх менеджерів) [1, с. 8], Самохвал О. О. (професійні якості менеджерів митної служби) [3, с. 6], Фастовець О. О. (екологічна підготовка майбутніх менеджерів з туризму) [4, с. 10], Чередніченко Г. А. (творчі здібності майбутніх бакалаврів-менеджерів.) [5, с. 8], Чуфарлічева А. Ю. (створення майбутніми менеджерами з туризму англомовних туристичних проектів) [6, с. 3].

Педагогічний аспект питання зумовлено необхідністю дослідження тих умов, які найбільшою мірою сприяють реалізації найважливіших цільових установок застосування сучасних мультимедіа як засобу освітньої та професійної діяльності майбутніх менеджерів з туризму. Дослідження феномену професійного та навчального застосування засобів мультимедіа виявило недостатню розробленість з позицій теорії і методики професійної освіти проблеми визначення змісту і структури професійно-інформаційної культури як складової професійної компетентності майбутнього менеджера з туризму.

Метою статті є висвітлення мети, змісту та структури дисципліни „Професійно-інформаційна культура менеджера з туризму” для студентів галузі знань „Менеджмент та адміністрування” освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”, що впроваджується у Республіканському вищому навчальному закладі „Кримський гуманітарний університет”(м. Ялта) з метою формування у майбутніх фахівців професійної культури з використанням мультимедійних технологій.

Виклад основного матеріалу. *Об’єктом дисципліни* є змістовий аспект професійно-інформаційної культури майбутніх менеджерів з туризму як інваріантної складової їх професійної компетентності.

Предмет дисципліни – науково-методичне забезпечення процесу формування професійно-інформаційної культури в майбутніх менеджерів з туризму засобами мультимедійних технологій.

Провідною метою дисципліни визначено формування у майбутніх менеджерів професійно-культурних компетенцій, необхідних для успішного виконання професійної діяльності з туристичної сфери на засадах мультимедійних технологій.

Формування переліку ключових компетенцій фахівця будь-якої сфери потребує визначення сутності поняття „ключові компетенції”. Згідно з Р. Бояцісом, ключові компетенції слід розуміти як „детермінанти успішності” [7]. До складу ключових компетенцій, за А. Суворовою, належать знання (когнітивні компетенції), вміння (операційні компетенції), професійно важливі якості особистості (особистісні компетенції). Операційні та когнітивні компетенції розглядалися як запорука успішного виконання фахівцем професійних, а особистісні – соціально-виробничих і соціально-побутових задач діяльності (відповідно до кваліфікаційної та соціально-поведінкової складових компетентності [2]. Більшість з компетенцій є уточненням загально-професійних компетенцій, представлених в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця-менеджера з туризму, з урахуванням специфіки діяльності менеджера з туризму; окремим спеціальним компетенціям – з огляду на новітність професії менеджера з туризму – не було знайдено аналогів в моделі фахівця-менеджера. В табл. 1 наведено переліки пропонованих професійно-культурних компетенцій: знань, умінь і професійно важливих якостей менеджера з туризму.

Пропованою дисципліною формування професійно-культурних компетенцій передбачається під час семінарських і практичних занять, а також у процесі самостійної роботи студентів. Переважно теоретичний матеріал першого модуля запропоновано закріплювати на семінарських заняттях; практична робота в межах другого модуля, що присвячений діяльності менеджера з туризму, запропоновано організувати у вигляді наскрізного практикуму. Отже, практична частина першого модуля має на меті формування головно когнітивних, а другого – операційних компетенцій.

Під час проведення практикуму запропоновано використовувати мультимедійні технології, що є сукупністю різних засобів навчання: текстів, графічних зображень, музики, відео й мультиплікації в інтерактивному режимі, тим самим поглиблюючи перспективи вдосконалення навчально-виховного процесу.

Таблиця 1

Професійно-культурні компетенції, що складають професійну культуру менеджера з туризму

Знання	Уміння	Професійно важливі якості
– отримання спеціальних знань про цінності професійної культури як основи способів, організації діяльності майбутнього	– професійні вміння та аналітичні навички (осмислювати, розрізняти, діагностувати та ефективно вирішувати різні соціально-економічні явища туристичної галузі у взаємозв’язку з усіма компонентами професійної діяльності);	– розумність та етичність особистих цінностей; – світоглядна впевненість; – лабільність нервових

<p>менеджера туризму, усвідомлення їх значущості для професійного становлення;</p> <p>– про еволюцію уявлень про феномен професійно-інформаційної культури;</p> <p>– про основні норми міжнародного та національного законодавства, що регламентують взаємини туристичних агентів;</p> <p>– про світовий і вітчизняний досвід впровадження мультимедійних технологій у практику професійно-туристичної діяльності;</p> <p>– про специфіку майбутньої професійної ролі менеджера з туризму та зумовлені нею психологічні особливості.</p>	<p>– <i>проективні уміння</i> (постановка задач проектування туристського продукту при заданих критеріях і нормативних вимогах; використання мультимедійних технологій для створення туристського продукту);</p> <p>– <i>дослідницькі уміння</i> (дослідження і моніторинг ринку туристських послуг; застосування прикладних адаптація мультимедійних технологій до діяльності підприємств туристської індустрії; постійне самовдосконалення);</p> <p>– <i>технологічні уміння</i> (застосування сучасних технологій у реалізації туристського продукту, використання мультимедійних і комунікативних технологій у процесі розробки та реалізації туристського продукту);</p> <p>– <i>управлінські уміння</i> (розподіл функцій і організація роботи виконавців в організаціях і підприємствах туристської індустрії, уміння працювати з людьми, здібність до ділового спілкування, уміння організувати ефективну діяльність підрозділу);</p> <p>– <i>комунікативні уміння</i></p>	<p>і процесів стресостійкість;</p> <p>– нестандартність (креативність) мислення;</p> <p>– системність мислення;</p> <p>– здатність впливати на оточуючих;</p> <p>– здатність формувати та розвивати ефективні робочі групи;</p> <p>– здатність попереджати та врегульовувати конфлікти;</p> <p>– винахідливість і схильність до інновацій;</p> <p>– готовність брати на себе відповідальність</p> <p>здатність вирішувати проблемні ситуації в короткій термін;</p> <p>– здатність керувати собою (здатність до самоконтролю)</p>
--	--	---

Доцільність використання мультимедійних технологій навчання зумовлена тим, що вони розширюють можливості навчального середовища як різноманітними програмними засобами, так і методами розвитку креативності студентів, а тому вбачаються найбільш адекватними професійно-орієнтованому підходу. Ефективність мультимедійних технологій зумовлена тим, що вони повніше відповідають одному з суперечливіших принципів сучасної освітньої парадигми – нерозривності пізнання та ситуації пізнання. На заняттях практикуму запропоновано використовувати роліві ігротехніки на збільшення межі психологічної рівноваги для розвитку вмінь з попередження конфліктів і підвищенню стресостійкості, – відповідно до концепції рівноважної педагогіки.

Під час створення завдань ми керувалися загально-дидактичними принципами науковості, проблемності, наочності, доступності, системності і послідовності, єдності теорії і практики, інформаційної технологічності і системності. Застосування системного підходу сприяло виділенню найбільш значущих теоретичних питань з проблеми формування професійно-інформаційної культури, а також цілісного представлення інформаційної картини миру.

Спецкурс розроблено таким чином, що він складається з двох змістових модулів: „Професійно-інформаційна культура менеджера з туризму як суспільно-економічний феномен” і „Реалізація мультимедійних технологій у професійній діяльності менеджера з туризму”, присвячених відповідно дескриптивній і прескриптивній складовим досліджуваної проблеми.

Перший модуль розглядає професійно-інформаційну культуру менеджера як соціально-економічне явище: концептуальні засади, закономірності становлення та розвитку туристичної галузі, її основні категорії, підходи до системного опису, виділення та характеристика складових професійної та інформаційної культури фахівця з туризму. Ключове поняття дисципліни – *професійно-інформаційна культура менеджера з туризму* розглядається, як універсальна система, що включає професійні компетенції та культурні цінності, які у вигляді зразків і норм, прийнятих у конкретній професійній сфері, регулюють професійну діяльність фахівця-менеджера.

У межах другого модуля розглядається організація квазіпрофесійної діяльності менеджера з туризму на засадах професійної культури та з використанням мультимедійних технологій. Процес вивчення дисципліни спрямовано на формування таких *компетенцій*: 1) здатність самостійно за допомогою новітніх мультимедійних технологій набувати й ефективно використовувати у практичній діяльності та створювати нову інформацію, знання і уміння, зокрема в інноваційних сферах, розширювати та поглиблювати свій інтелектуальний та професійно-культурний потенціал; 2)

готовність ефективно використовувати сучасні досягнення туристичної науки і передової технології в професійній діяльності у сфері туризму.

Діагностика рівня сформованості знань передбачена на семінарських заняттях першого модуля з використанням мультимедійних та комунікативних технологій. Діагностика рівня сформованості вмінь на практичних заняттях другого модуля передбачає використання методів педагогічного спостереження, оцінки колегами та самооцінки – відповідно до функціональної структури моделі фахівця-менеджера туристичної галузі.

Зміст і структура робочої програми спецкурсу „Професійно-інформаційна культура менеджера з туризму” представлено в таблиці 2 та таблиці 3.

Таблиця 2

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1				
МОДУЛЬ 1. ПРОФЕСІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МЕНЕДЖЕРА З ТУРИЗМУ ЯК СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН				
Тема 1. Соціокультурні особливості сучасного та вітчизняного туризму в умовах інтеграції, глобалізації та інформатизації (Основні поняття. Типи, види та форми туризму. Туристичний потенціал: особливості сучасного розвитку. Стан розвитку культурного туризму в Україні)	6	2	2	2
Тема 2. Поняття професійної культури менеджера з туризму (Характеристика професійної діяльності менеджера з туризму. Сутність, змістова структура й функції професійної культури майбутнього менеджера з туризму. Професійна культура фахівців різного профілю)	10	4	2	4
Тема 3. Культурологічна складова особистості менеджера з туризму (Значення культурологічної освіти менеджерів з туризму. Генезис розвитку культурології туризму. Роль міжкультурної комунікації у професійній діяльності менеджерів з туризму)	6	2	2	2
Тема 4. Особистісна характеристика менеджера з туризму як носія культурних зразків поведінки і діяльності (Ціннісні основи стилів діяльності менеджера з туризму. Культура професійного спілкування менеджера. Видатні менеджери про роль і значення культури спілкування в їхній професійній діяльності. Емоційна компетентність (EQ) менеджера з туризму. Етика менеджменту: ефективне управління продажем туристичного продукту)	14	4	4	6
Усього за модуль:	36	12	10	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2				
РЕАЛІЗАЦІЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА З ТУРИЗМУ				
Тема 5. Інформаційна культура сучасного фахівця-менеджера з туризму та її інваріант – мультимедійні технології (Сутність понять „інформаційна культура”, „інформаційна грамотність”. Основні відомості про мультимедійні технології в галузі туризму. Електронні каталоги з туризму)	8	2	2	4
Тема 6. Особливості використання інформаційних та мультимедійних технологій у туризмі (Поняття про інформаційні системи і мультимедійні технології. Вплив інформаційних та мультимедійних технологій на розвиток соціально-культурного сервісу і туризму. Комп’ютерні інформаційні технології на базі текстового процесора Microsoft WORD, Microsoft Excel, на базі СУБД Access)	14	2	6	6
Тема 7. Мультимедійні презентації, особливості їх підготовки (Зміст і сутність поняття професійної презентації. Навчання студентів	14	4	4	6

професійній презентації. Комп'ютерні інформаційні технології на базі пакета підготовки презентацій PowerPoint)				
Усього за модуль:	36	8	12	16
Усього за курс:	72	20	22	30

Таблиця 3

Теми семінарсько-практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Семінарське заняття</i> у формі скайп-конференції „Культура, наука та туризм”	2
2	<i>Практичне заняття</i> у формі творчої полеміки „Менеджер-професіонал у сучасній туристичній галузі: ідеали та реалії”	2
3	<i>Семінарське заняття</i> у формі диспуту „Сучасна освіта менеджера з туризму у вимірах культури та ціннісних пріоритетів”	2
4	<i>Практичне заняття</i> у формі ділової гри на тему: „Стилі діяльності менеджера з туризму”	2
5	<i>Практичне заняття</i> у формі диспуту та рефлексивного самоаналізу на тему: „Загальна культура спілкування менеджера з туризму та її особливі прояви у професійній діяльності”	2
6	<i>Практичне заняття</i> у формі відео самопрезентації на тему „Емоційний самоконтроль дозволяє менеджерів гідно виглядати у будь-якій ситуації”	2
7	<i>Практичне заняття</i> у формі телевізійного групового проекту на розбудову віртуальної туристичної фірми	2
8	<i>Семінарське заняття</i> у формі е-диспуту на тему: „Технологічний прогрес і культурний регрес”	2
9	<i>Практичне заняття</i> у формі практикуму застосування мультимедійних технологій на базі текстового процесора Microsoft WORD, Microsoft Excel, СУБД Access	6
10	<i>Практичне заняття</i> на тему: „Моделювання професійних презентацій на базі пакета підготовки презентацій PowerPoint”	4
	Усього за курс	20

Висновки. Упровадження спецкурсу „Професійно-інформаційна культура менеджера з туризму” вбачається логічним і потенційно ефективним кроком з формування у майбутніх фахівців відповідальних професійно-культурних компетенцій. Це є особливо актуальним для майбутніх менеджерів, адже здійснювана ними в перспективі туристична діяльність на засадах професійно-інформаційної культури є запорукою реалізації принципів сталого розвитку туристичної галузі України взагалі.

Список використаної літератури

1. Зінчук Н. А. Формування аналітичної компетентності майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах / Н. А. Зінчук / автореф. на здоб. ... док. пед. наук: 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти”. – Київ, 2010. – 22 с.
2. Корпоративна соціальна відповідальність: програма навчальної дисципліни студентів галузей знань „Економіка та підприємництво”, „Менеджмент та адміністрування” освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”. [Електронний ресурс] / Н. М. Ушакова та ін.; Українська асоціація з розвитку менеджменту та бізнес-освіти. – Режим доступу: <http://uamdb.org.ua/archive/corpsocbook.doc>
3. Самохвал О. О. Формування професійних якостей майбутніх менеджерів митної служби у процесі фахової підготовки / О. О. Самохвал // автореф. на здоб. ... канд. пед. наук: 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти”. – Вінниця, 2009. – 20 с.
4. Фастовець О. О. Екологічна підготовка майбутніх менеджерів з туризму у вищих навчальних закладах / О. О. Фастовець // автореф. на здоб. ... канд. пед. наук: 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти”. – Київ, 2008. – 23 с.

5. Чередніченко Г. А. Формування творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів у процесі фахової підготовки / Г. А. Чередніченко // автореф. на здоб. ... канд. пед. наук: 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти”. – Чернігів, 2009. – 22 с.

6. Чуфарлічева А. Ю. Методика навчання майбутніх менеджерів туризму створення англомовних туристичних проектів / А. Ю. Чуфарлічева // автореф. на здоб. ... канд. пед. наук: 13.00.02 „Теорія і методика навчання: германські мови”. – Київ, 2010. – 15 с.

7. Boyatzis R. E. The competent manager: a model for effective performance / R. E. Boyatzis. – NY.: John Wiley & Sons, 1982. – 308 p.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2014

О. Ю. Нетребина

Евпаторийский институт социальных наук РВУЗ КГУ, г. Ялта

Проектирование содержания спецкурса «Профессионально-информационная культура менеджера по туризму»

Статья посвящена внедрению в процесс преподавания учебной дисциплины «Профессионально-информационная культура менеджера по туризму» студентам Республиканского высшего учебного заведения «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта) (область знаний «Менеджмент и администрирование», вариативная часть: «Менеджмент гостиничного, курортного и туристического сервиса», образовательно-квалификационный уровень «бакалавр»). В статье изложено определение объекта, предмета, цели, дисциплины, представлены ее содержание и структура, сформулированы современные представления о профессионально-информационной культуре личности менеджера по туризму, культурологические аспекты информатизации.

Ключевые слова: профессионально-информационная культура, профессионально-культурные компетенции, мультимедийные технологии.

O. Netrobina

Yevpatoria Institute of Social Sciences, Yalta

Contents of Special Course “Tourism Manager’s Professional-Information Culture”

Modern society is characterized by reference to cultural origins and fundamental principles of understanding of the meaning of existence. The tourism is a vivid example of new modern cultural forms. It can be presented as a way of life, a sector of economy developing dynamically.

An important condition of professional culture formation for future tourism managers is the use of multimedia technologies.

The aim of the article is to highlight the purpose, content and structure of the special course “Tourism manager’s professional-information culture” for “Management and Administration” students in the Republican higher education institution „Crimean University of Humanities” (Yalta).

The leading purpose of the special course is to form professional-cultural competencies necessary for successful performance of professional activities on the basis of multimedia technologies.

During practical studies we propose to use multimedia technologies, which are a collection of different learning tools (text, graphic images, music, video and animation), in the interactive mode.

In the proposed special course the formation of professional-cultural competencies is carried out at seminars and practical studies, as well in the process of students’ self-education .

Keywords: professional-information culture, professional and cultural competence, multimedia technology.